

SERRA

735 MARÇ 2021 • 6,10 €

D'OR

MONTSERRAT CARULLA

La veu transparent
de la memòria
Margot Mur

Bel Granya, cartografia illenca

Marta Nadal

De la vaga de tramvies a la vaga general

Francesc Vilanova

Poemes ben acabats

Neus Tomàs

Els antivacunes o el nou fanatisme

Francesc-Marc Álvaro

Modernisme: cultura, producció, identitat

David H. Falagán

2020: un resum de l'any literari

Joan Josep Isern

«Diumenge», el darrer muntatge d'Hermann Bonnín

Jordi Coca

Les sales de cinema en temps de pandèmia

Tariq Porter

Joan Maragall el poeta que escrivia als diaris

per Jaume Fabre

Joan Maragall —a la dreta de la persona que està dreta— a la taula de redacció del «Diari de Barcelona».

«Maragall va escriure per a diaris i revistes no solament articles periodístics, sinó també poesies, traduccions i altres textos.»

«El seu periodisme anava més enllà del pur comentari de fets d'actualitat i expressava reflexions íntimes, sovint de caràcter religiós, i sentiments profunds.»

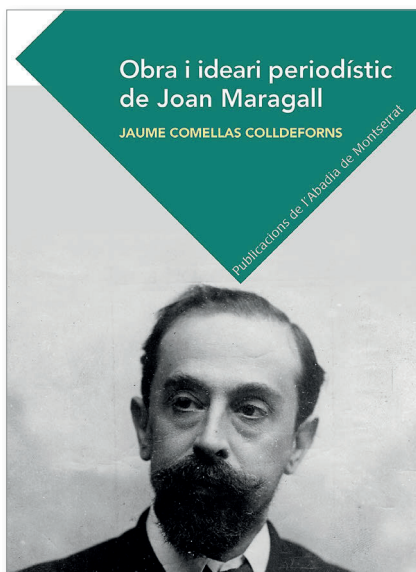
Joan Maragall tenia trenta-set anys quan Émile Zola va publicar «J'accuse». En feia mitja dotzena que s'havia decidit a entrar en el món del periodisme, ben diferent del treball a l'empresa familiar o en despatxos d'advocats que li havia tocat fer fins aleshores. En complir trenta anys havia començat a fer de secretari de Mañé i Flaquer, director del «Diario de Barcelona», però va trigar encara un parell d'anys a publicar el seu primer article periodístic. Ja no ho va deixar fins a la mort. Segons el còmput minuciós fet per Jaume Comellas en el seu llibre *Obra i ideari periodístic de Joan Maragall*, que acaba de treure a la llum Publicacions de l'Abadia de Montserrat, va deixar més de tres-cents escrits

publicats al «Diario de Barcelona», en tres etapes separades entre si per anys de pausa, entre el 1892 i el 1911, i mig centenar d'articles més en altres publicacions. En total, 324 en castellà i 43 en català.

Tanmateix, el nombre d'articles que va publicar és quasi impossible de fixar amb exactitud absoluta, perquè Maragall va escriure per a diaris i revistes no solament el que avui considerem indubtablement articles periodístics, sinó també poesies, traduccions i altres textos, com cartes obertes que hom pot considerar o no treball periodístic, segons com ho analitzi. És el mateix problema amb què es troben els analistes de l'obra de novel·listes i assagistes que han publicat també una considerable obra periodística.

O a l'inrevés, amb els periodistes que fan feina quotidiana a peu de carrer i que han desenvolupat alhora una considerable obra literària. La professió ha cercat adjectius per classificar aquestes figures de difícil encaix defugint la paraula periodistes: columnistes, cronistes, articulistes, opinadors, publicistes... Però la veritat és que és una qüestió que continua oberta segles després de l'aparició de la premsa diària.

El llibre de Jaume Comellas va molt més enllà de la pura quantificació i descripció dels textos que Maragall va publicar. Posa l'accent de manera particular en l'anàlisi dels plantejaments ètics, morals i d'educació ciutadana que van guiar el seu treball periodístic. Maragall tenia poca fe en les possibilitats de

El llibre de Jaume Comellas (PAM, 2020) no només quantifica, sinó que posa l'accent en l'anàlisi dels plantejaments ètics, morals i d'educació ciutadana que van guiar el treball periodístic de Maragall.

«El resultat és una anàlisi del pensament maragallià en el context històric que li va tocar viure expressat a través de la premsa.»

«El llibre esdevé, també, una reflexió sobre la professió periodística i com ha evolucionat amb el temps.»

«No va ser un articulista acomodati.»

la premsa per influir en els comportaments humans:

«Basta. No tenemos el candor de creer que con un artículo de periódico se cambie la faz del mundo, ni la faz de España, ni siquiera la faz de un ministro.» Però no per això creia que el periodista havia de renunciar a la seva funció testimonial, quasi notarial, perquè, va escriure, «tal vez no resulten completamente inútiles estas anotaciones de responsabilidades».

«Sería un cargo de conciencia», considerava, «dejar pasar en silencio tantas aberraciones, tantas imprudencias, tantas tristezas como van desfilaro un día y otro por delante de nuestros ojos. ¿Qué menos podemos hacer que irlas anotando y reflejar la impresión que en la generalidad producen?»

No deixa de ser significatiu que l'article més famós de Maragall, «La ciutat del perdó», sobre la Setmana Tràgica, no s'hagués publicat en el seu moment i no en coneguéssim el contingut fins molts més anys més tard. Prat de la Riba en va impedir la publicació. Comellas aporta en el seu llibre força material inèdit sobre les relacions, que qualifica d'intenses, complexes i contradictòries, entre Prat de la Riba i Maragall,

i dedica paraules molt dures al primer per la censura exercida sobre l'article de Maragall i la posició del seu partit i el seu diari respecte als fets de la Setmana Tràgica i la represió governamental que la va seguir: «cinisme polític», «absoluta manca d'ètica personal» i «unes notables dosis d'inconseqüència en la triple condició de persona, dirigent polític i responsable màxim d'un mitjà de comunicació, aleshores de cabdal repercussió a la societat barcelonina i catalana». Paraules igualment dures per al paper del cap de redacció de «La Veu», Ferran Agulló, i el seu famós article titulat «Delateu».

De fet, Maragall va fer molt poques col·laboracions a «La Veu de Catalunya» (dotze articles) en comparació amb l'obra ingent desenvolupada en castellà al «Diario de Barcelona» amb les més de tres-centes columnes d'opinió que hi va publicar, amb interrupcions, durant dotze anys. Malgrat això, la seva vinculació amb el Brusi només ocupa seixanta planes de les tres-centes del llibre. Això és degut al fet que Comellas posa més l'accent en l'estudi dels continguts que en la descripció de la biografia periodística. El resultat és una anà-

lisi del pensament maragallià en el context històric que li va tocar viure expressat a través de la premsa.

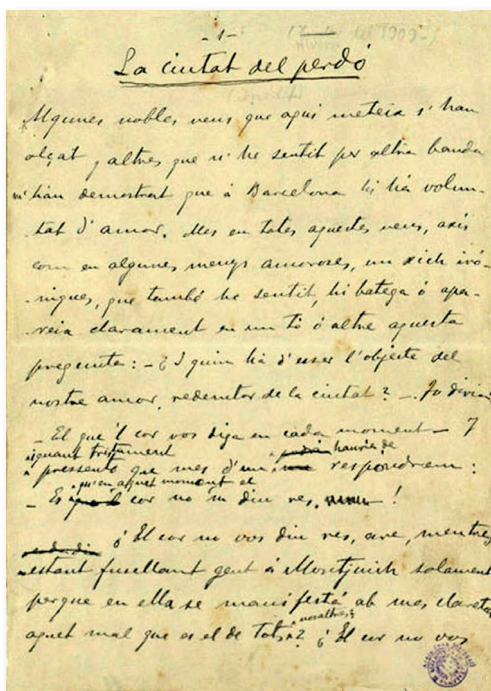
Comellas ha treballat no solament a l'hemeroteca, sobre els articles, sinó també en arxius documentals. Especialment ha estudiat la correspondència, cosa que permet de veure com els temes que tractava en els articles responien a preocupacions que consultava i discutia en cartes a amics i coneguts. Això fa possible constatar com el seu periodisme anava més enllà del pur comentari de fets d'actualitat i expressava reflexions íntimes, sovint de caràcter religiós, i sentiments profunds. Les seves cartes a Francesc Cambó, a Carles Rahola, al bisbe Torras i Bages, a Ossorio y Gallardo i al fiscal del Tribunal Suprem són un complement imprescindible dels seus tres articles sobre la Setmana Tràgica. Es posa en evidència a través d'elles que, tot i que el gènere epistolar i el periodístic són gèneres ben diferents, es poden dir les mateixes coses de manera diferent, mantenint-se fidel a unes idees tant quan s'expressen en públic com en privat. Una qualitat que Maragall va demostrar tenir sobradament.

«Comellas aporta en el seu llibre força material inèdit sobre les relacions, que qualifica d'intenses, complexes i contradictòries, entre Prat de la Riba i Maragall.»

No va ser un articulista acomodati. Va tenir problemes: fou processat en una ocasió i va tenir enfrontaments amb els directius tant del «Diario» com de «La Veu». No va dubtar a emetre judicis categòrics fins i tot sobre els qui eren els seus lectors naturals. Però tampoc no es va estar de jutjar-se a si mateix, com deixa ben clar el llibre de Comellas en el seu últim bloc de capítols, en què presenta les reflexions de Maragall sobre quins principis deontològics haurien de regir l'exercici del periodista, sobre el risc de la vanitat que envolta sempre el seu treball i sobre la manera com li agradaria establir la comunicació amb els lectors. Això fa que el llibre esdevingui també una reflexió sobre la professió periodística i com ha evolucionat amb el temps. Maragall comparava la feina del periodista i la dels oradors, una comparació que avui sona a cosa molt remota perquè l'oratória brillant és un gènere en caiguda lliure:

«*Quiero decir mi pena por lo mucho que se habla al público de esta manera con palabras ociosas, que es peor que no decir las, porque el público se acostumbra a tomarlas por buenas, y cuando con ellas dentro, no obstante,*

«La ciutat del perdó», l'article més famós de Maragall, sobre la Setmana Tràgica, no es publicà en el seu moment perquè Prat de la Riba ho va impedir.

desfallece, a despreciarlas todas.» I es deia a si mateix: «*¿Qué tengo que contestar a quien nada pregunta?*»

Fins ara ningú no havia publicat un llibre sobre Maragall com a periodista. Ara arriba aquesta visió força exhaustiva sobre la projecció social que va aconseguir a través dels mitjans de comunicació de masses del seu temps. És una versió adaptada de la tesi doctoral d'un periodista com Comellas, tan apassionat per Maragall que quan

treballava al diari «Avui» signava sovint els seus articles amb l'anagrama Llaragam. «El llibre», ens diu, «podria dir que és una mena de predestinació. És fill de la tesi doctoral, però pretén traslladar l'habitual il·legibilitat d'una tesi en la llegibilitat d'un assaig. Hi ha força material afegit, força reflexió nova i una escriptura que he pretès que fos llegible, valgui la redundància, còmoda per al lector. Tant de bo ho hagi aconseguit.»